

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob torkih, četrkih in sobotah. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. — 30, izven Avstrije f. 1.40 za tri mesece . f. — 80, za pol leta . f. — 1.50, za vsa leta . f. — 3.00. Na naročbe brez priložene naročnine se ne jemlje ozir. Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., v Gorici po 3 nč. Sobotno večerno izdanje v Trstu 3 nč., v Gorici 4 nč.

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč!“

Oglašajo se računi po tarifi v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega ravnih vrstic. Poslana osmrtina in javnozahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, kor nefrankovano se ne sprejema. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema upravnništvo ulica Caserma 13. Odprte reklamacije se prosto poštno.

Izgredi po Istri.

Minole nedelje prišlo je — kakor smo že sporočili v zjutranjem izdanju od minolega torka — do jako resnih izgredov v Goligoric pri Pazinu. Govori se celo o večem številu ranjencev. Ali glej čudo: v ponedeljek je „L'Indipendente“ — a jedini on — objavil obširno brzojavko o tem izgred, potem so pa italijanska gospóda kar obmolknili o tem dogodku in niti z besedico se ne spominjajo več tega najnovejšega „napada“ „hrvatskih agitatorjev in surovih puntarjev“.

Ta molk je značilen in govori glasno, nego najrazsežnejši članek. Ta molk moremo primerno oceniti še le potem, ako si pokličemo v spomin, kako gostobesedno, drzno in uprav peklenko zlobnostjo italijanska gospóda sicer iskoriščajo sleharni še tako malenkostni spor, da le morejo črniti in blatiti hrvate in slovensko prebivalstvo istrsko. Kdo ne ve, kako se pretvarja resnica, ko jim gre za to, da zvale krivdo na naše ljudstvo tudi ob takih dogodkih, ko so bili provzročili izgred oni sami? Kdo ne ve, kako tendenciozno alikajo sleharni dogodek in kako trudoljubivo širijo potem svoje laži po sorodnih jim nemakolihvalnih listih? In tako dosežejo svoj slabni namen: obrnili so nas pred svetom, ovadili so nas pri višjih oblastih. Res je sicer, da so tu pa tam prišli, preklecati svoje laži, ali madaž ostane vendar le na naš račun; kajti za vse čase ostane resnični latinski pregovor: Audacter calumniare, semper aliquid haeret. (Obrekovati treba, kajti nekoliko obvisi vsikdar.)

Ali ni po takem zelo pomenljivo, da tako skrbno — molče o sresnem izgred v Goligoric? No, ulovili so se v mrežo svojih lastnih laži in protislovij. „L'Indipendente“ se je bahal namreč — prav po načinu šarlatanov — kako je vse prebivalstvo v Goligoric „navdušeno“ vprejelo Pazinske izletnike in kako je slednjič po krivdi dveh hrvatskih agitatorjev navstal velikanski pretep, pri katerem je bilo ranjenih več izletnikov. Neverjetnost „Indipendentevega“ opisamora zbosti v oči sleharnega. To protislovje v trditvah omenjenega lista smo zabeležili tudi mi takoj, naglašajoč: ali ni res, da se „vse“ prebivalstvo tako grozno razveselilo prihoda ljubih laških Pazincev, ali je „navdušeno“ množica sama provzročila izgred, ali pa tega groznega izgreda niti bilo ni.

Is opisa, katerega je o tem žalostnem dogodku prejela naša tovarišica „Naša Sloga“, je razvidno, da odgovarja resnici prvo navedeno domnevanje, namreč, da prebivalstvo v Goligoric se ni nujno razveselilo prihoda laških izletnikov; drugo domnevanje pa je resnično v toliko, da so „navdušeni“ Pazinci sami provzročili izgred po svojem izivajočem vedenju; tretjo domnevanje

je bilo, sveda po takem neosnovano, kajti prišlo je res do pretepa — in celo do ranjencev.

Is povsem verodostojnega opisa „Naše Sloge“ je razvidno namreč, da so Pazince „navdušeno“ vprejeli le dve laški tam bivaajoči obitelji in pa par naših izdajic.

Potem pa so se „miro- in rodoljubni“ italijanski izletniki podili po vasi kričeč „Ev- viva“ in avirajoč ono izivalno pesem „Nella patria de Rossetti“. Ali ni to skrajno predrzno, da laška gospóda po slovanskih selih žalijslo slovensko prebivalstvo s to ščuvhalno in sramotečo pesnijo? Kolikokrat smo že naglašali v svojem listu, da radi te grde pesmi nastane še mnogokatera praska?!

Po takem izivajočem vedenju bilo je domače prebivalstvo zelo razburjeno, a svoji ogorčenosti dalo je oduška le s par „živio“-klici. In takoj je bil ogenj v strehi italijanskih izletnikov: kar kaznovati so hoteli predrzne, ki so se drznili „živio“ klicati v „italijanski“ Goligoric. Taki so torej: njim naj je dovoljeno vse, drugim pa nič; oni naj bi smeli počenjati v slovenskem selu, kar jim ljubo, a domačini naj bi ne smeli niti dihati na svojih lastnih tleh. Tako spoštujejo ta gospóda sakone gostoljubnosti!

Domači izdajice so potem sledovali one, ki so zaklicali „živio“, grozeč jim, da jih dobro oklestijo, ako se oglase še enkrat s tem vaklikom.

Jeden po obilem užitju vina razgretih Pazincev skočil je na to — videč, da so Goligoričani ne boje njihovih groženj — na neki sid ter je kričal kakor iz sebe: Eviva Goligoric, m... a voi! Njemu so se pridružili še drugi izletniki in nastal je tak vrišč, kakoršnega ni čuti niti med vinjenimi razsajadi in pretepači.

Na to je padel od nekdaj kamen med razdivjano množico. Nekoj si jeli iskati onega, ki je vrgel kamen, drugi pa so ostali na trgu — naglašamo: prek in prek hrvatskega sela! — prepevajoč „Viva Dante gran maestro“, „Nella patria de Rossetti“ itd.

Goligoričani so od daleč gledali to divjanje laške gospóde, a neki stavec je vakliknil: Ali je to prav, da nam hočejo tu zapovedovati Pazinski potepuhi? (Mož se ni motil, kajti dopisnik „Naše Sloge“ poroča, da je bilo med izletniki mnogo tistih poznanih mladčev Pazinskih, ki se navadno udeležujejo pri vseh izgredih v mestu Pazinskem; a oni, ki je kričal na sidu, da je bil že mnogokrat sodnijski kaznovan radi izgredov in nemirov.)

Ko se je smračilo, jeli so izletniki, grozno tuleč, zapuščati selo. Dospeli izven sela navstala je grozna rabuka: tuji so se spoprijeli s domačini. Do dvajset Pazincev vrglo se je na nekega mladeniča, bijoč po njem z nogami in s pestmi. Nekega

verila, trganje ga je strašno mučilo. Sam je, sam v starih prokletih zidinah, sam s svojo samoto, s svojo muko, s svojim strahom, s svojim očitanjem. In jame besneti od muke, besneti od zabave, besneti od puščobe, ker mu je nprav zbesnela. Polne pesti novcev za vojsko je sopal v aboru, da preslepi kraljevo milost, doma pa je teptal z železno nogo po kmetekih parah, da je v nebo škropila kri. A narod? Narod se je porogljivo smijal svoji nesreči, rogaj se svetu, kateri ni vreden, da nosi po njem svoje proklete kosti. Grozen smeh, tako se smeje sver! Srce mu je postalo kruto, duša mu je otrpnela, roka je sanemarila plug, cerkve se je izogibal in zakrohotal se, kadar si mu spominjal Boga. In prišla je lakota, grozna neizprosna lakota. Nevihta je pokončala polje, slana požgala vino in sadeže, solnce izpilo potoke in pokvarilo letino. In prišla je lakota, katera ti stiska kri v možgane, katera te trese z ledeno mrzlico, katera te žge ka-

starca so razsmrcavali prav po mesarski, zlomivši mu več reber. Ni čuda, da so bili v tej bitki ranjeni tudi nekateri Pazinci.

To je objektivni opis izgreda v Goligoric, a mi smo ga priobčili, ker je tipičen v odnošajih istrskih: Gospóda zahajajo med miroljubne kmete, se vedejo tam kakor divjaki ter jih drezajo in drezajo tako dolgo, da jamejo tudi seljaki reagovati proti grdemu žaljenju — potem pa gospóda kriče v svet o surovosti slovenskega prebivalstva, ovajajoč oblastim poštene in miroljubne ljudi.

Toda v Goligoric so se gospóda morali vesti uprav grozno — o tem nam najbolje priča njihov sedanjí molk. Ali nismo prav rekli v sadnjem svojem izdanju, da se mora človek zgrazati nad odnošaji v deželi istrski?!

„Naša Sloga“ opaja v svojem opisu:

Pri izletih Pazincev v pojedina sela ni ne redarjev ne orožnikov, kar se ne more odobravati; kajti le tako je moglo priti v Goligoric do tako žalostnih dogodkov.

Večini italijanskih meščanov Pazinskih so neprestana izivanja prešla že tako v kri, da so mislili zares, da jim je vse dovoljeno. V tem uverjenju so jih utrdile še bolj sadnje volitve v upravni svet Pazinski. V tem uverjenju šli so minole nedeljo izivati hrvateko Goligoric, kjer so naleteli — kako bi rekli? — na oster in odločen odpor.

Dokler ne dobimo podrobnejših in natančnejših poročil o tem krvavem spopadu, nočemo valiti krivde ni na to ni na ono osebo, a toliko smemo reči brez strahu, da bi nam mogel kdo ugovarjati, da se pazinskim nemirnožem od dveh let sem tako narasli rogovi, da se niso bali ni postave ni oblasti, da so demonstrirali proti Hrvatom po dnevi in po noči, kadarkoli jih je bila volja. Kako čudo torej, da je prišlo do krvoprolitja v Goligoric? To bi bili mogli in bili morali prevideti, kajti povsem krivo je domišljevanje nekega imenitnega gospóda, češ, da je Pazinski okraj sedaj „pacificiran.“

Politiške vesti.

Shod nemško-avstrijskih učiteljev v Inomostu. Dne 24. t. m. so priredili učitelji patrijotisko demonstracijo pred spomenikom junaka Andreja Hoferja. Učitelj Böhm je navdušenimi besedami slikal Hoferja kot vzgled avstrijskega patrijotizma. (Znani junak, gostilničar Andrej Hofer, se je poročil dne 22. novembra 1787. pri Št. Lenartu na Tirolskem. Odlikoval se je kot vodja tirolskih domobranskih strelcev, s kojimi je prizadejal Francozom mnogo škodo. Francozi so ga ujeli in ga ustrelili dne 20. februarja 1810 v Mantovi. Ur.) Učiteljsstvo

kor razbeljeno železo po drobu. Nebo je vedro kakor gladka steklena ploča, v kateri se ogledava strahota ljudske nesreče. Vrhovi bregov so čisti, drevje stoji nepremično kakor kamen, listje se je stisnilo, svenelo, v potokovi strugi leži suhi pesek, izpod opaljene rjave trave gloda žojna zemlja in poka, vinaka loza je črna — nikjer oblaka, nikjer pomoči, nikjer Boga! Po vasi Brdovci je pusto. Mršavi psi blodijo povešenih glav po potu, živina muka po hlevih, ker nima krme, ker nima paše, a solnce žge, da se ti diš užiga. Kata Gregoričeva stoji bledih lic, motnih očí pred svojo hišo, gledaje za Ilijem, kateri se je s Gubcem napotil v župnikov dvorec, a otroci jo vleko za krilo in plakajo vpijejo: — Mama, mama! Kruha daj! Kruha! lačni smo. Solza zaigra ženi v očesu.

— Potrpajte, jeclja Kata, dela sem ga v peč.

— Oho! pomoli se izza ograje nagubano lice Gušetića, vi imate kruh v peč? Ej vidi

smatra kot svojo najvetojšo nalogo, zasajati v srca poverjene mu mladine ona čustva udanosti, zvestobe in ljubezni za cesarja in domovine, za katera je storil junaško smrt Andrej Hofer.

V soji istoga dne je učitelj Mikusch govoril o pravem stališču učitelja. V smislu njegovih izvajanj so vprejeli resolucijo, da bi se izdala ministerska naredba, po kateri naj bi se učitelji vsporedili vsem v kazenskem zakonu označenim uradnim osebam. Ista resolucija nalaga odboru, naj odpošlje peticijo na državni zbor, da bi poslednji ob razpravi o načrtu kazenskega zakona pridodal še jeden paragraf, v katerem bi bili učiteljem zajamčeni vsi tisti oziri, kakor v državnih in deželnih šolskih zakonih.

Iz hrvatskega sabora. Na vprašanje poslanca Jakčina se odgovoril predsednik Gjurgjević, da se volitev II. podpredsednika postavi na dnevni red še le prihodnje jesen. Posl. Frank interpelira bana, ali je isti pri volji čuvati hrvatski zvačaj tople v Cerkvenici. Ban je odgovoril na to interpelacijo, da bo še ljudstvo same branilo narodni značaj. Na to je interpeloval isti poslanec, ali se hoče ban pobrinuti, da dobi tobačna tovarna v Senju več prispevek. Temu vprašanju je pritrdil ban. Sabor se je odložil na to do jeseni. — Der Mohr hat seine Schuldigkeit gethan, der Mohr kann gehen!

Kedaj se nehajo vojske? Bivši minister francoski, Barthélemy Saint Hilarie — kateremu je sedaj že 90 let — je izjavil o gornjem vprašanju, da so povodi povodom smrti predsednika Carnota jako tolažilni za bodočnost, katera se mu pa vendar vidi jako tožna, kajti neprestana oboroževanja in popolnjevanja vojnega materijala niso nikako jamstvo za vzdržanje miru; anarhistički napadi pa le zavlačujejo nastop vojske. Vojske se nehajo še le tedaj, ko se spremeni človeška nprav. (Mislimo, da bomo morali še dolgo čakati na tako spremenenje. Op. stavca.)

Razprava proti Caserio-u. Milanski zagovornik napadaleca Caseria, odvetnik Podreider, je napravil nekega zdravnika za duhobolno, da bi mu stal na strani pri zagovarjanju. Dokazati hoče namreč, da je Caserio storil svoj čin v nezavesti, češ, da je blaznost že prirojena obitelji zločincea. Dva milanske mlada duhovnika sta naprosila nadškofa za dovoljenje, da se smeta podati v Lyon s namenom, da pregovorita Caseria, da se spove.

Švicarski zakon proti anarhistom. Švica je poznano pribežališče političnim hudodelcem iz vseh krajev sveta. Naravno je, da je bila Švica dosedaj obljubljen dežela raznim prokucunom in anarhistom. Odslej pa tudi v tej deželi ne bodo anarhisti več

se, kaj so gospóda. Glejte, da vam kmetje ne razvalijo peči.

— Kruh, da, odgovori v solzah kmetica, iz mekin in hrastovega luba. Ali je to, Bog mi odpusti, božji dar? A moram go dati deci pomalem, da mi ne poginejo.

— Jaz sem, vidite, pametnejši, pravi Gušetić, jaz se hranim z žganjem. Ukral sem ga sicer v Zagrebu, ali kaj vpraša lakota, kje je moka rastla. Nu, vi ste še srečni, ali drugod bi se ljudje tudi za mekine stekli. Čujte! Čujte! — Ta hip se oglasi v jutranjem zraku tanki glas mrtvaškega zvona in malo potem pridejo izza meje štirje kmetje, noseč s črnim suknom pokrito mrtvaško krsto.

— Ej koga nosite? zakliče Gušetić.

— Nomino Bistričevko, ta je danes že tretja, a včeraj jih je bilo osem, odgovori kmet.

— Kaj ji je bilo?

(Dalje prih.)

PODLISTEK.

Kmetaki upor.

Spisal August Senoa. Preložil I. P. Planinski.

XXIV.

„Jaz som gospodar na Sosedu!“ dejal je Tahi z vso besnostjo svoje duše. In bil je gospodar, bil je zakon, oblast in pravica, ali prav za prav ni bilo ne zakona ne pravice. Vsaka solza pade na trdi kamen, vsak vzdih so raznesli vetrovi. Madjara sta mu isročila celo posestvo, dve leti ste zdričali odtlej preko prokletega kraja kakor dve strupeni kači, kateri puščati za seboj strupen sled. Da, da, Bog je izbrisal ta kraj iz svoje pameti. Tahi je sam na Sosedu. Žena mu je umrla, sinovi so mu bili na vojski, Gavro na naukih, plemstvo ga je pomalem ostavljalo, Drašković ga je tožil kralju, Ambrož ga je s pravdo spravljval v škripce, narod je vzdigal nanj obupno pest, pohotnica se mu je izne-

